

**Кіровоградська
обласна бібліотека для дітей
ім. Т. Г. Шевченка**

*Серія
«Війна
крізь призму
сучасної
літератури»*

КНИГИ ВІД МАР'ЯНИ САВКИ

**м. Кропивницький
2024 рік**

**Кіровоградська обласна бібліотека для дітей
ім. Т. Г. Шевченка**

Науково-методичний відділ

***Серія
«Війна
крізь призму
сучасної літератури»***

Книги від Мар'яни Савки

огляд творчості та життєдіяльності

сучасної української письменниці та видавчині

м. Кропивницький, 2024

УДК 821.161.209

К 53

Книги від Мар'яни Савки: огляд творчості та життєдіяльності сучасної української письменниці та видавчині / Кіровоградська обл. б-ка для дітей ім. Т.Г. Шевченка; обробка, уклад., комп'ют. верстка Л. С. Босюк; редакція Н. І. Расторгуєва; відп. за вип. Т. С. Манжула. – Кропивницький : Кіровоградська ОДБ ім. Т.Г. Шевченка, 2024. – 20 с. : фото. – («Війна крізь призму сучасної літератури»).

У виданні із серії «Війна крізь призму сучасної літератури», заснованій у липні 2022 року, подаються – біографія Мар'яни Савки, її літературні, мистецькі, видавничі починання, історія створення однієї з її книг – «Залізницею додому», виданій у 2022 році та відгуки на цей твір. Також йдеться про становлення відомого українського Видавництва Старого Лева, однією із засновниць якого була письменниця.

Матеріали видання допоможуть при організації та проведенні різноманітних бібліотечних івентів у просуванні сучасної української літератури для дітей.

Видавець:

Кіровоградська обласна бібліотека для дітей

ім. Т. Г. Шевченка,

вул. Шевченка, 5

м. Кропивницький,

25006

<http://librarychl.kr.ua>

Знана в країні письменниця Мар'яна Савка, на початку російської агресії проти України, **написала чуйне й щемливе оповідання «Залізницею додому»**, що вийшло у видавництві Старого Лева у 2022 році. Книга невелика за обсягом – 32 сторінки, написана для дітей 6-8-ми років. Та дорослі також її читають, бо книга торкається глибинного – у сім'ї та країні. В оповіданні йдеться про тих багатьох дітей з України, яким довелося змінити своє місцеперебування у зв'язку з військовими подіями, а також про роботу українських залізничників у цей час. Авторка твору наголошує на важливості вірної дружби і міцності у родині, любові до рідного дому. Герої книжки, в їх числі, дівчинка Єва та її мама, опинилися в евакуаційному потязі «Укрзалізниці», який везе їх подалі від жахів війни – лунких бомб і крилатих ракет, від величезних танків та страшних вибухів. Їдуть від рідних осель і домівок, від звичного світоустрою. Мандрівка виявилася дуже довгою та важкою. Однак не все на світі вічне – і їх перебування в іншій країні також. Через деякий час вони, з новими друзями, повертаються до України зі своєї найдовшої подорожі завдяки українським залізничникам. Потяг везе їх мальовничою Україною. Дорогою вони спілкуються з друзями, згадують минулі, довоєнні поїздки, розповідають про місця їхнього перебування. Їдуть додому зі сподіваннями на мир, спокій та злагоду в державі Україні.

Ілюстрації до книги «Залізницею додому» створила **художниця, графічна дизайнерка зі Львова Марта Кошулінська**. І хоча малюнки здаються трохи дитячі за своїм стилем, але саме це прекрасно доповнює оповідь, додає можливості побачити навколишній світ, немовби, очима дитини. Кожна дитина, яка буде читати книжку, зможе знайти щось своє. Адже тут не лише текст, кольорові ілюстрації, а й нескладні завдання, розмальовки та місце для власних малюнків. Ілюстраторка книги – спеціаліст з художньої кераміки. З дитинства захоплювалась малюванням і вже тоді зрозуміла, що це стане її професією. Пані Марта творить у цифровій техніці за допомогою комп'ютера та графічного планшета, використовує також і традиційні техніки такі, як акварель, олівці тощо.

Книга знайшла схвальні відгуки як у дітей, так і дорослих. Ось як читачка однієї з київських бібліотек висловила свої враження про книгу: *«Книга Мар'яни Савки «Залізницею додому» про дітей, які повертаються з Польщі в Україну на звільнені території Київщини. Зараз нам всім доводиться*

стикатися з різноманітними жахіттями війни.

У дорослих система цінностей змінюється, а у дітей формується. У цій книзі головна героїня, маленька дівчинка, разом зі своїми друзями спостерігають, як в умовах війни в людях розкриваються найкращі їхні якості: чуйність, щедрість, бажання служити добру, людям. Тато дівчинки – лікар, який рятує поранених; в битком набитому евакуаційному потязі провідник як тільки може підтримує пасажирів, а на станції – волонтери турбуються про те, щоб зігріти і нагодувати кожного пасажера. Щирий теплий прийом, величезна допомога і привітне доброзичливе ставлення поляків до біженців з України також зазначені в цьому творі. І те, що наші українські пісні тепер вчать співати люди за кордоном, – теж. Але що відрізняє справжнього українця від будь-кого іншого – його величезна нездоланна любов до своєї землі, до свого дому. Саме ця любов спонукає повертатися з-за кордону не зважаючи на те, що війна продовжується і жити тут тепер не зовсім безпечно. Це та любов, яка змушує наших воїнів стояти за нашу землю на смерть... Ця книга про радість повернення на батьківщину. Як би не було добре жити за кордоном – там все чуже: і красиві міста, і вулиці, і мова, і люди – хороші, але чужі. Війну народжує ненависть, війна руйнує і знищує. Любов – рятує, створює і надає сил. Ця книга пронизана любов'ю і тугою. Вона кличе додому. Дякую бібліотеці Центральна бібліотека Солом'янки!
Осика Ірина 30.10.2023 17:12».

Про письменницю Мар'яну Савку можна розповідати багато, адже різноплановість її життя і творчості, її працездатність здаються неосяжними. Мар'яна Савка, перш за все, відома як письменниця, поетка, перекладачка та головна редакторка і співзасновниця «Видавництва Старого Лева». Її називають найжіночнішою поетесою, «жінкою з голосом чорних шовковиць», яка любить джаз і Бостон.

Але вона ще й актриса, художниця, композиторка, співачка, ведуча власних програм і проєктів. До того ж, громадська діячка і волонтерка. Також членкиня ради Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва, Асоціації українських письменників, Національної спілки письменників України та українського ПЕН-клубу. Має титул «Обличчя Львова» за версію журналу «Boom Awards». Нині письменниця живе у Львові. Одружена, має сина.

Мар'яна народилася у 1973 р. в м. Копичинці, Тернопільської області в сім'ї театрального режисера, актора, громадського й культурного діяча Ореста Савки та вчительки музичного мистецтва Ірини Савки. У юності займалася співом і театром. Ще навчаючись у школі, писала вірші, виступала з ними на шкільних та загальноміських імпрезах, брала участь у молодіжній студії місцевого народного театру ім. Б. Лепкого. Згодом у цьому ж театрі виконувала низку головних ролей. За гарну гру була улюбленицею публіки. Після закінчення середньої школи Мар'яна навчалася на філологічному факультеті Львівського державного університету ім. І. Франка. У студентські роки належала до жіночого літературного угруповання ММЮННА ТУГА (за першими літерами імен: Мар'яна Савка, Маріанна Кіяновська, Юлія Міщенко, Наталка Сняданко, Наталя Томків і Анна Середа, а ТУГА означає «Товариство усамітнених графоманок»). А з появою першої збірки поезій «Оголені русла» М. Савки у 1995 р., стало зрозуміло, що в поетичному просторі української літератури з'явився новий голос. У 1996 році успішно закінчила навчання в університеті. Любов до театру привела її до театральної студії при Львівському театрі ім. Л. Курбаса, яку також успішно закінчила. Після вишу працювала молодшим науковим співробітником Центру періодики Львівської наукової бібліотеки імені Василя Стефаника, літературним редактором та культурним оглядачем щоденної газети «Поступ». З 2001 р. у М. Савки почався новий період, пов'язаний зі створенням «Видавництва Старого Лева».

У творчому доробку письменниці – понад 20 творів для дітей і дорослих – прозові, поетичні та дослідницькі, серед яких:

дитячі – «Чи є в бабуїна бабуся?», книжки-картонки «Лапи і хвостик» та «На болоті», «Тінь Риби», «Казка про Старого Лева», «Босоніжки для стоніжки», «Тихі віршики на зиму», «Колисанки і дрімливі вірші», «Родинна абетка», «Марчик і Мурчик», «Залізницею додому»;

поетичні збірки – «Оголені русла», «Малюнки на камені», «Гірка мандрагора» – лавреат ІХ Форуму видавців у Львові, «Кохання і війна» співавторстві з Маріанною Кіяновською, «Квіти цмину», «Бостон-джаз», «Пора плодів і квітів», «Листи з Литви/Листи зі Львова», «Оптика Бога», «Навіки ніжні»;

поетичні антології (в яких присутня поезія М.Савки) – «Ми і Вона», «Метаморфози. Десять найкращих українських

поетів останніх десятих років», «Сила дівчат: маленькі історії великих вчинків» про силу духу та віру в себе 50-ти видатних українських жінок, «Книга Love 3.0. Любов, що перемагає», «Поміж сирен. Нові вірші війни»;

прозові та публіцистичні твори – «12 неймовірних жінок: про цінності, які творять людину», «Люди на каві», «Квіти Перемоги» мотиваційний планувальник, «Contemporary Ukrainian prose and poetry in Vogue»;

монографічне дослідження – «Українська еміграційна преса у Чехословацькій Республіці (20–30-ті рр. ХХ ст.)».

Переклади книжок М. Савки здійснено польською, англійською, білоруською, литовською, німецькою, португальською та іншими мовами.

Її твори друкувалися в таких літературних журналах та альманахах: «Сучасність» (Київ), «Світовид» (Київ-Нью-Йорк), «Кур'єр Кривбасу» (Кривий Ріг), «Четвер» (Івано-Франківськ, Львів), «Плерома» (Івано-Франківськ), «Nemunas» (Вільнюс), «Королівський ліс» (Львів), «The Ukrainian Quarterly» (New York) тощо.

Письменниця – учасниця міжнародних програм – літературної – Центру Вільяма Джойнера (Бостон, 2007) та MAPA (Moving Academy for Performing Art).

А ще **пані Мар'яна – мисткиня та авторка культурно-мистецьких подій**. Зокрема:

- **ілюстраторка** книжки Юрка Іздрика «Меланхолії» (видавництво «ВСЛ», 2019 р.);

- **композиторка** понад 20-ти пісень (у цьому числі, й «Бібліотечний рок-н-рол»);

- **учасниця** багатьох ТБ програм, спектаклів, **музичного кліпу** «Колихай» з актором А. Сеїтаблаєвим, проекту «Живі письменники» Інституту української книги, компанії на захист українських бранців Кремля;

- **лідерка вокального гурту** «Тріо Мар'яничі»;

- **проектів** – «12 неймовірних жінок: про цінності, які творять людину», «То є Львів. Колекція міських історій» та програми на Youtube-каналі «Мар'яничі на ніч»;

- **перфоменсу** – читання віршів довоєнних і воєнних про кохання з її книги «Радуйся, жінко!» у київській кав'ярні, за яким знято фільм;

- **перформативного читання** оповідань з її книги «Люди на каві» спільно з актором театру і кіно Остапом Вакулюком;

- **різдвяного мюзиклу для дітей** «Пиши листи до

Миколая» (сценарій і музика М. Савки, зі 170-ти задіяними особами), сюжет якого пов'язаний з нинішньою війною і націлений на перемогу. У спектаклі Мар'яна зіграла одну з ролей разом зі своїм сином.

М. Савка – лавреатка першої премії видавництва «Смолоскип» (1998 р.) та Міжнародної журналістської премії ім. Василя Стуса за книги поезій (2003 р.), Всеукраїнської премії «За подвижництво у державотворенні» імені Якова Гальчевського (2019 р.).

Журі різних міжнародних конкурсів оцінили пісенну мелодику дивовижних образів світлих і добрих казкових героїв, створених письменницею з особливою ніжністю і любов'ю. Так, у 2012 р. «Казка про Старого Лева» потрапила до одного з найпрестижніших світових каталогів дитячих книжок «Білі круки» (The White Ravens), а книга «Босоніжки для стоніжки» (вірші для малят) стала Лідером літа у номінації «Дитяче свято» за версією Всеукраїнського рейтингу «Книжка року'2015» та увійшла до щорічного книжкового «Рейтингу критика» в номінації «Поезія».

Письменниця за версією Forbes Україна у 2023 році стала однією з 50-ти українських жінок-лідерок України, завдяки яким країна тримається гідно в економіці, волонтерстві, науці, мистецтві та на війні. На своїй сторінці у фейсбуці, пані Мар'яна, зокрема, написала: «...це нереальна честь ділити обкладинку цього неймовірного журналу з цими особливими мегажінками. Тим паче знати їх особисто». Серед мегажінок, які відомі усім не тільки в Україні – **Анна Адом, Ольга Руднева, Юлія «Тайра» Паєвська, Севгіль Мусаєва, Поліна Кошарна, Аліна Михайлова, Олександра Матвійчук, Ярослава Гресь.**

Про «Видавництво Старого Лева» – найактивніше в українському медіапросторі

Видавництво є одним із найбільших гравців на книжковому ринку України і здобуло популярність на міжнародній видавничій арені. Старий Лев активно співпрацює з іноземними видавцями як у напрямі купівлі ліцензій, так і продажу прав за кордон. Читачі вважають, що видавництво створює книги для всієї родини – картонки, казки, віршики для малят, повісті для школярів, підліткову серію, нон-фікшн для різного віку, вишукану поезію, цікаві романи, неймовірної краси атласи та

альбоми, розмальовки-антистрес. Видання мають упізнаваний стиль та бездоганно оформлені тексти.

Офіційна дата створення «Видавництва Старого Лева» – 13 січня 2001 року. Його засновники – Мар'яна Савка та Юрій Чопик (гітарист львівського рок-гурту «Мертвий Півень»). Перша книга видавництва – це унікальна мандрівка знаменитої галицької кулінарної майстрині Дарії Цвек «Малятам і батькам» (2002 р.), присвячена мистецтву приготування святкових страв і сервірування столу. Відтоді Старий Лев створив чимало книг для діток, на яких вирости цілі покоління і які й зараз продовжують тішити нових читачів та читачок. Зусиллями Мар'яни Савки по-українськи заговорили всесвітньо відомі персонажі фінської письменниці Т. Янссон і британця Д. Стронга, а автори дорослої української літератури на кшталт Т. Прохаська і К. Бабкіної вперше виступили в незвичайних для себе амплуа дитячих письменників. У 2010 році партнером видавництва став львівський Холдинг емоцій «!Fest». З 2012 року Старий Лев розпочав участь у міжнародних виставках. А у 2013 році Старий Лев відкрив представництво у Києві та почав запуск дорослої лінійки книг – романи, бізнес-література, кулінарні книги, збірки есеїстики та поезії, мистецькі видання та артбуки.

2015 року Старий Лев відкрив у Львові першу книгарню. Відтоді з'явилася ціла мережа монобрендових книгарень-кав'ярень: зараз обрати книжки, посмакувати кавою та відвідати цікаві літературні зустрічі можна у затишних закладах Старого Лева у Львові, Києві, Одесі і Дніпрі. У вересні 2015 року видавництво запустило систему лояльності – Спільноту Старого Лева, цілий простір, який об'єднує читачів. Приємно те, що у цьому ж році «Видавництво Старого Лева» повідомило про новий проєкт спільно з Львівською обласною бібліотекою для дітей – «Бібліотека Малого Лева», головна мета якого – популяризація читання, ознайомлення дітей районних та сільських бібліотек з новинками сучасної української літератури. Протягом року письменники видавництва відвідали понад 30 районних та сільських бібліотек Львівщини. 13 грудня 2015 року, під час святкування дня народження «Видавництва Старого Лева», було організовано Благодійний книжковий розпродаж, кошти з якого передали на ремонт та книжкове наповнення однієї з бібліотек Львівської області.

2018 року головний офіс Старого Лева перебрався у власний будиночок, фасад якого прикрашає книжкова полицка із корінцями книг видавництва. Книгарня є і тут – знаходиться

на першому поверсі офісу.

Видавництво – активний учасник низки міжнародних книжкових виставок: у Лондоні, Болоньї, Празі, Сеулі, Франкфурті, Відні, Шанхаї, Римі, Тайбеї, Шарджі тощо.

Завдяки цій співпраці українською можна почитати книги Ернеста Гемінґвея, Террі Пратчетта, Мілана Кундери, Арундате Рой, Кадзуо Ішіґуро, Жоеля Діккера, Елізабет Гілберт, Меґан МакДоналд, Ульфа Старка, Керіля Бйорнстада, Діани Вінн Джонс, Аньєс Мартен-Люґан, Гелен Філдінг, Салі Руні, Дена Аріелі.

ВСЛ продає права на українські книжки в понад 30 країн. А творами українських авторів можуть насолоджуватися читачі з різних куточків світу. Книжки Старого Лева видали у понад 42 країнах, серед яких Польща, Словаччина, Німеччина, Чилі, Мексика, Бельгія, Італія, Фінляндія, Туреччина, Китай, Корея, Японія, Тайвань, Чехія, Вірменія та інші.

Продукцію від Старого Лева цінують у світі. Книжки та автори Старого Лева багаті на нагороди. Зокрема, це – премії – Шевченківська, Міста літератури ЮНЕСКО, Г. Сковороди, імені Шолом-Алейхема, Ю. Шевельова; конкурсів – Книга року та Дитяча книга року ВВС, ЛітАкцент року; фестивалів Book Forum, Книжковий Арсенал, гран-прі вітчизняного Форуму видавців тощо.

Книжки видавництва неодноразово відзначали на міжнародному рівні: відзнака Міжнародного дитячого книжкового ярмарку в Болоньї 2014 р.; книжка-картинка Творчої майстерні «Аґрафка» Романи Романишин та Андрія Лесіва «Зірки і макові зернята» у 2014 р. здобула перемогу у номінації «Opera Prima» конкурсу Bologna Ragazzi Award; премії – Angelus, Nami Concours, Le Prix Tatoulu, Little Hakka International Picture Book Award, European Design Awards, Bologna Ragazzi Award 2018; а також входили до престижного каталогу «White Ravens» від International Youth Library.

Зараз видавництво налічує команду із понад 100 штатних працівників і цілої мережі перекладачів, ілюстраторів, редакторів, коректорів та дизайнерів на аутсорсі.

За понад 20 років свого існування видавництво не просто реанімувало українську книгу, але й стало законодавцем моди у видавничому бізнесі. Кожна книга стає хітом як у дитячої, так і у дорослої аудиторій. Можна навіть сказати, що унікальні оформлення разом з мовою видань справили своєрідну революцію у світогляді українців. Також Старий Лев відкрив нові

горизонти дорослої літератури, як-то: друкована антологія «Війна 2022: щоденники, есеї, поезія» творів сучасних українських письменників, підготовлена у партнерстві з Українським ПЕН та виданням «Нова Польща», книжка журналіста та письменника С. Асєєва «Шелест бамбукового гаю» (2023).

У 2023 році «Видавництвом Старого Лева» видано 120 книг, у 2024 році мають вийти з друку 200 книг, з яких 50% – дитячі.

М. Савка зазначила: *«Ми хочемо, аби наші читачі були у центрі літературного життя світу, а ми розвивали український книжковий ринок і водночас разом розбудовували українську читацьку спільноту – це наші щоденні завдання. Головне ж серед них – плекати український культурний продукт найвищого ґатунку».*

У контексті даного видання цікавими будуть уривки з інтерв'ю М. Савки періодичному виданню Sestry. Це – українсько-польський онлайн-журнал для жінок, заснований у Варшаві у 2023 році, головною редакторкою якого є Марія Гурська, журналістка українського каналу «Еспресо».

Дата публікації інтерв'ю – 9 квітня 2024 року, ведуча – журналістка Оксана Гончарук.

**«Люди почали всмоктувати мистецтво
в усіх його проявах»**

Мар'яна Савка

**Книжки –
це якорі, які в'яжуть нас з мирними часами**

– На початку повномасштабної війни видавці книг говорили, що чимало українців перестали читати – в умовах війни людям психологічно важко сприймати текст. Така ситуація існує досі?

– Зараз дуже динамічний час, і те, що було у 2022 році, сильно відрізняється від того, що відбувається нині.

На початку війни люди дійсно читали менше, адже не могли відірватися від стрічки новин. І так було фактично з усіма. А потім у багатьох відбувся процес адаптації до воєнних умов. Життя наше вже ніколи не буде таким, як було, але в кожного залишились якісь якорі, які в'яжуть з мирними часами. І саме книжки для багатьох виявились такими якорями...

... — «Видавництво Старого Лева» теж відкрило чимало нових книгарень за останні два роки, з чим вас можна щиро привітати. Цей розквіт під час активної фази війни виглядає як феномен.

— Це дійсно дуже несподівано. Іноземці від цього взагалі в шоці. Здається, що через війну у нас тут нічого не може відбуватися, і читати книжки ми теж не мали б. Але у нас у Львові восени 2022 року відкрилася книгарня-кав'ярня, потім в 2023 році ще одна книгарня, а також трамвайчик-книгарня «книги. кава. вініл», де грають музику на вінілах. Потім у Києві відкрився великий простір, зараз йде ремонт у книгарні в Одесі, плюс плануємо зробити книгарню-кав'ярню в Івано-Франківську. Ну і наостанок, відкриваємо книгарню Старого Лева в містечку Копичинці, звідки я родом.

— У Києві минулоріч на додачу до ваших з'явилося ще кілька книжкових крамниць. Це великі простори, заповнені людьми, які читають, купують книжки, неспішно п'ють каву, в той час коли над головами літають смертоносні ракети.

— Виглядає, що суспільство прокидається в якомусь новому книжковому вимірі. І це дуже добре. Тому що ми бачимо величезний регрес дитячого читання, спричинений тим, що діти пішли у 2020-му на карантин і якийсь час не навчалися, бо не у всіх була можливість онлайн. Ну і вчитися дистанційно читати — таке собі заняття. І зараз треба робити все, аби не втратити декілька поколінь читачів. Щодо інших видавництв, то за останній рік багато хто збільшив свої продажі і був зовсім не в мінусах. І сьогодні ми відчуваємо жорстку конкуренцію. На ринку з'явилося чимало амбітних проєктів і сильних гравців.

— І це при тому, що з 2022 року ціни на книжки відчутно зросли, хоча б через подорожчання паперу. Але це, виходить, людей не зупиняє.

— Люди почали всмоктувати мистецтво в усіх його проявах. Ми почали дозволяти собі те, що раніше не дозволяли. І це теж важливо, тому що на питання, що буде далі, ніхто не може дати відповідь. Людина каже собі приблизно таке: «Чому я буду собі це забороняти, я ж не знаю, скільки взагалі залишилось цього життя». Люди не бачать сенсу економити, воліють жити на повну, відчувати життя.

— Щодо всмоктування мистецтв вірно підмічено. У Києві, наприклад, до жодного театру не можна день у день придбати квиток, все розкуплено на місяць наперед...

— Походи до театру та на концерти важливі, тому що нам потрібні такі емоції. Плюс обмін живими енергіями самих глядачів (це тягнеться ще з тих пір, як нас закрили на карантин). Чимало людей неочікувано почали займатися різними мистецькими практиками.

— Які книги сьогодні українцям більше до смаку, які жанри приваблюють?

— Все, звичайно, індивідуально, але я бачу, що насамперед зараз затребувана художня література: романи, фентезі, фантастика. Плюс світові бестселери — жіночі, психологічні, пригодницькі романи та трилери. Я тішуся, що найбільш популярним сьогодні серед авторів наших книжок є український автор Іларіон Павлюк та його роман «Я бачу, вас цікавить п'ятьма». Ця книжка не є легкою, це не читиво, а складний психологічний, багатозаровий з купою сюжетних ліній трилер.

Але всі хочуть бути в темі, хочуть бути інтелектуально наповненими і читати те, що й суспільство. І ще я з радістю можу повідомити, що Іларіон Павлюк зараз пише нову книжку.

— А яка книга останнім часом вразила вас?

— Книжка короткої прози Олени Лотоцької «Ангели в намистах». Вона вийшла минулоріч, восени. Це — просто якийсь поліський Стефанік. Олена пише дуже смачною середньо-поліською говіркою, яка для неї є рідною. При цьому психологічно ця книжка пробирає. Дуже непросте письмо, щільне і класне. А з нехудожніх мені останнім часом сподобалися книжка Ювала Ноя Харарі «Sapiens: Людина розумна. Коротка історія людства» та дослідження міфології людства Джозефа Кемпбелла «Тисячоликий герой». А ще у нас вийшла книга Олени Чернінької «Лемберг: Мамцю, ну не плач» — це дуже особлива для мене книга, її написала моя близька подруга про свого сина, який зник безвісті у Бахмуті.

**Україна —
перша в Європі з видавництва дитячих книжок**

— Ми говорили про книжкові смаки українців, а що можете сказати про аналогічні смаки поляків? Правда, що в Польщі набагато більше читають книжки, написані жінками?

— Як ми говоримо, наприклад, про популярність скандинавських детективів, так само можна говорити і про жіночу польську прозу. Вона потужна, її багато — і це класно...

— Ми можемо (більшою мірою завдяки «Видавництву Старого Лева») говорити про те, що Україна лідирує в Європі в жанрі нон-фікшн для дітей і взагалі в дитячій літературі. В 2023 році ви взагалі стали Найкращим дитячим видавництвом Європи.

— Так, у 2023 році на Болонському книжковому ярмарку дитячої книжки ми отримали Bologna Prize for the Best Children's Publishers of the Year у категорії «Європа», тобто нас визнали дитячим видавництвом №1 в Європі. Але це досягнення — наслідок того, що у 2019 році ми перемогли в жанрі нон-фікшн в книжковому конкурсі в Болоньї з книгами Романи Романишин «Я так бачу» та Андрія Лесіва «Голосно. Тихо. Пошепки». У нас є трохи хороших авторів в цьому жанрі. Ми навіть продаємо ці книжки за кордон. Нещодавно видали книжку про шоколад («Мандрівка шоколаду» Олександра Орлова —

Авт.), і вона дуже гарно зайшла на іноземний і український ринки. А зараз разом з творчим колективом «Книги-мандрівки» робимо серію книжок для дітей про українські міста і велику ілюстровану книгу про Олімпійські ігри у світі. Отакий хороший тренд. І це стосується не тільки нас, чимало інших українських видавництв мають дуже класну лінійку дитячої літератури — як художньої, так і освітньої.

— Взагалі, дитяча література — це фішка вашого видавництва. Коли заходиш до вашої крамниці, відірватись від цих яскравих видань неможливо навіть дорослим.

— А ще ми намагаємось сьогодні відкривати в Україні нові жанри. Наприклад, книжки-картинки. Але поки що люди все ж краще розуміють книжки, в яких більше тексту. Ми опанували такий жанр, як сайлентбук, тобто книжки взагалі без тексту, а де з дуже серйозною візуальною складовою. Це складний жанр, в якому у нас немає тривалої традиції. Для ознайомлення раджу сайлентбук «Жовтий метелик» Сашка Шатохіна — така собі «тиха книжка» про життя після війни...

...— Що ви робите для того, щоб українська книжка приходила до тих, хто не в Україні?

— У перший період війни до цього долучилися волонтери, які знаходили можливість замовляти книжки та передавати їх за кордон. Тоді вони нам дуже допомогли пережити кризові часи. Сьогодні наше видавництво надсилає книги за кордон, для цього треба просто оформити замовлення на нашому сайті.

Нам сьогодні дуже б не хотілося втрачати зв'язок з українцями, які перебувають за межами України ...

... Величезна кількість дітей, які поїхали з України, насамперед дітей зі Сходу, так ніколи і не навчаться розмовляти українською. Тому що вдома українська не була їхньою рідною мовою, а коли вони потрапили за кордон, то стали вивчати місцеву — польську, німецьку, англійську...

...— І книжка в цій історії є таким собі метафоричним містком між батьківщиною і закордоном. Вона ж як частина рідної домівки.

— Так. У Польщі, наприклад, ми намагаємося підтримувати нашу українську аудиторію — влаштовуємо читання, презентуємо книжки. В Кракові є книгарня «NÍĆ» — ми там робили чимало різних івентів для українців...

... — Я бачу, що Євгенію Кузнецову перекладають польською або «Абрикоси зацвітають вночі» Олі Русіної. Є розуміння, що в Польщі сьогодні особливо цікаво в українській літературі?

— Складно чимось зацікавити тих, у кого є свій власний дуже великий книжковий ринок. Нам до поляків далеко в цьому сенсі. Часто вони шукають авторів, які популярні в Україні, яких знають особисто (тут близькість і зв'язки мають значення). Шукають книжки

на ті історичні теми, які їм можуть бути близькі.

— Ви сказали, що нам до книжкового ринку Польщі ще далеко. А в чому вони в цьому сенсі сильніші?

— Ставлення держави до книжкового бізнесу, галузі і до читання як до такої дуже суперважливої складової освітнього і культурного процесу. Свого часу поляки теж пережили кризу читання. Вони теж проходили дуже багато кіл пострадянських трансформацій. Але в якийсь момент розробили дуже серйозну суспільну стратегію «Cała Polska czyta dzieciom» — яка була по суті великою суспільною грою з промоціями дитячого читання, в яку були втягнуті всі: політики, бізнесмени, зірки культури і науки. І це все проходило за підтримки державних інституцій і муніципалітетів. Вони дуже круто працюють з дитячими письменниками — ті приходять в школи та спілкуються з дітьми. Ці проекти мають донорську підтримку. Проходить також чимало книжкових фестивалів. У поляків дуже добре розвинена мережа книгарень. В них велика кількість видавництв, є також кілька сильних інституцій, серед яких Instytut Książki, який власне керує книжковим процесом, відстоює правові інтереси видавців на міжнародному рівні. ... І важливо, що вони розуміють, що роблять одну велику справу. Є в цьому такий синергійний момент...

... — Як вважаєте, смартфон колись переможе паперову книгу?

— Важко сказати, але ми все робимо, щоб книжка вистояла. Сильно некорисно читати на ніч телефон, тоді як читати паперові книжки, навпаки — мозок поволі розслабляється і готується до легкого засинання. І для того, щоб розвивати образне і стратегічне мислення, теж потрібна паперова книжка.

Американці дослідили, що діти, які читають паперові книжки, набагато сильніші, ніж ті, котрі читають лише електронні книжки. Вони успішніше вступають в університети і будь-які навчальні заклади. Але наше міністерство освіти, навпаки, закликає вчитись з електронних підручників.

Це погано, тому що таке читання вбиває давню поведінкову традицію тримати книжку в руках, гортати сторінки. Сенсорика, тактильність насправді дуже потрібні людському мозку — від цього відмовлятися не можна.

— Готуючись до інтерв'ю, я мандрувала вашим фейсбуком і зрозуміла, що у вас 35 годин на добу замість звичайних 24. І вірші пишете, і малюєте, і зустрічі проводите, а ще у вас тур з вашою книжкою «Люди на каві». Все це дуже мотивує, але питання: звідки ви на все це берете сили під час війни, коли кожному так важко?

— Така вже мені дісталась вдача. Я страшенно не люблю сидіти без діла. Звичайно, страждаю від того трешу, в якому ми вже два роки живемо, але весь час знаходжу методи, як з цього виходити.

Мене особисто дуже мотивує сцена — це моє особисте місце свободи.

Ми мусимо пам'ятати про себе, бо це інстинкт самозбереження, а якщо ми втрачаємо його, то ми вже нікому нічим не допоможемо. Це як з ситуацією в літаку, коли потрібно одягнути маску спершу на себе, а потім на дитину. Наше тіло — не бездонна ресурсна бочка, воно дуже швидко здає. Тому за будь-яких умов треба намагатися про себе дбати, а не вбивати постійними неврозами та стресами.

Інформаційні джерела

- 1.** <https://detector.media/infospace/article/208684/2023-03-07-vydavnytstvo-starogo-leva-vyznaly-naykrashchym-dytyachym-vydavnytstvom-ievropy-na-bolonskomu-festyvali/>
- 2.** <https://life.pravda.com.ua/columns/2023/03/17/253385/>
- 3.** <https://chytomo.com/najkrashchym-dytiachym-vydavnytstvom-ievropy-stala-kompaniia-z-ukrainy/>
- 4.** <https://starylev.com.ua/old-lion/about>
- 5.** <https://nspu.com.ua/novini/literatura-voienного-chasu-yak-vidavnictva-pracujut-pislya-24-ljutogo/>
- 6.** <https://nashformat.ua/authors/mar-yana-savka-books>
- 7.** <https://nspu.com.ua/novini/literatura-voienного-chasu-yak-vidavnictva-pracujut-pislya-24-ljutogo/>
- 8.** <https://starylev.com.ua/news/2021-y-abo-shhe-odyn-rik-zminenoyi-realnosti-nezaminnoyi-pidtrymky-i-nezminnoyi-lyubovi>
- 9.** <https://starylev.com.ua/news/maryana-savka-na-obkladynци-novogo-vypusku-zurnalu-forbes-ukraine?srsId=AfmBOopohbnoXXXwac2Ogh5sP4xePRIEU1VsPutBHquq0TNxxGIxl2IV>
- 10.** <https://pen.org.ua/members/savka-mar-yana>
- 11.** <https://nashformat.ua/products/zaliznytseyu-dodomu-928957>
- 12.** <https://www.youtube.com/watch?v=F8sDaxaP8tY>
- 13.** https://www.wikidata.uk-ua.nina.az/%D0%92%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%9B%D0%B5%D0%B2%D0%B0.html
- 14.** <https://www.youtube.com/watch?v=vx2KjLVn0KA>
- 15.** <https://www.sestry.eu/statti/mar-yana-savka-lyudi-pochali-vsmoktuvati-mistectvo-v-usih-yogo-proyavah>

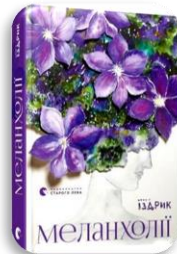
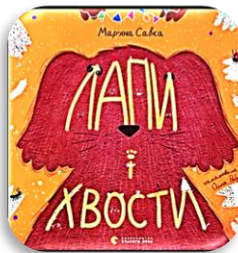
Мар'яна Савка та її творчість

Книги Мар'яни Савки

Малюнки художниці Марти Кошулинської до книги «Залізницею додому»

